

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Погорецького Миколи Анатолійовича на дисертацію **Литвина Олександра Валерійовича на тему: “Кримінально-процесуальне доказування у стадії судового розгляду”**, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми. Судовий розгляд традиційно вважається центральною та найважливішою стадією кримінального провадження, враховуючи його підсумковий для перевірки обґрунтованості обвинувачення характер та особливі умови дослідження доказів, що повною мірою забезпечують реалізацію засади змагальності сторін та свободи в поданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості.

Чинний КПК України ввів низку новел у доказове право України, маючи на меті забезпечення реалізації засади змагальності сторін та свободи в поданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості. Це стосується, насамперед, комплексу питань, пов'язаних із: визначенням особливостей кримінального процесуального доказування на стадії судового розгляду, які набули особливої актуальності у зв'язку з істотним розширенням змісту засади безпосередності дослідження показань, речей і документів; заборорою надавати суду інші документи, крім обвинувального акту та додатків до нього, до початку судового розгляду; відсутністю вказівки на суд як на суб'єкт, уповноважений збирати докази у кримінальному провадженні, у ст. 93 КПК; формулюванням правил розподілу обов'язку доказування; визначенням порядку визнання судом недопустимості доказів; уточненням порядку проведення судових допитів; невизначеністю ініціативи суду у проведенні окремих судово-слідчих дій; впровадженням судового розгляду угод про примирення та визнання винуватості; уточненням загального порядку дослідження доказів та ін.

Водночас суд в Україні не став гарантом прийняття на підставі доказів законних, обґрунтованих та справедливих рішень, що є наслідком судових помилок, які призводять до збільшення кількості звернень громадян України до ЄСПЛ. Так, на кінець 2015 року українці направили майже 14 тис. заяв, що становить понад 20% від загальної кількості звернень до Європейського суду від громадян різних країн. 2015 року лише в одному випадку рішення було винесено на користь держави України. У решті 50 Європейський суд з прав людини констатував порушення Україною взятих на себе міжнародних зобов'язань.

Окремі питання кримінально-процесуальне доказування у стадії судового розгляду за чинним КПК України 2012 року були предметом дослідження українських вчених, як В.В. Вапнярчук, Г.П. Власова, І.В. Гловюк, В.П. Гмирко, Ю.М. Грошевий, С.В. Давиденко, О.Г. Дехтяр, О.В. Капліна, П.М. Каркач, В.В. Колодчин, О.Ю. Костюченко, І.І. Котубей, Л.М. Лобойко, Т.М. Міщенко, В.Т. Нор, А.А. Павлишин, О.А. Панасюк, Є.В. Повзик, О.В. Рибалка, А.В. Руденко, Ю.М. Серeda, Н.П. Сиза, Г.І. Сисоєнко, М.М. Стоянов, В.М. Трофименко, М.І. Шевчук, О.Г. Шило, А.Г. Шиян, М.Є. Шумило, О.Г. Яновська та ін., водночас комплексні дослідження проблематики кримінально-процесуального доказування на стадії судового розгляду на основі КПК 2012 р., в яких на базі єдиної доктринальної концепції було б переосмислено питання, пов'язані з поняттям та елементами кримінально-процесуального доказування на стадії судового розгляду, реалізацією засади змагальності та ролі суб'єктів доказування на стадії судового розгляду, особливостями з'ясування обставин та перевірки їх доказами за КПК 2012 р., у сучасній науці відсутні.

Саме тому проблема кримінально-процесуального доказування на стадії судового розгляду є актуальною як для кримінально-процесуальної доктрини (у контексті формування відповідної концепції), так і для нормотворчої та судової практики (у контексті формулювання пропозицій щодо удосконалення положень КПК України та окремих питань їх застосування у судовій практиці).

Зазначене свідчить, що проблема кримінально-процесуального доказування на стадії судового розгляду є актуальною в науковій, правовій та практичній площині, а тому є необхідність її наукового дослідження.

Про актуальність теми дисертації О. В. Литвина свідчить також її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана у межах плану наукових досліджень кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» «Удосконалення сучасного кримінально-процесуального законодавства та забезпечення його ефективності в умовах правової реформи» на 2011–2015 рр. як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» (державний реєстраційний номер 0110U000671) на 2011–2015 рр.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом, у своїй більшості є обґрунтованими та переконливими. При їх обґрунтуванні використано широке коло вітчизняних та зарубіжних наукових джерел з філософії, логіки, теорії держави і права, кримінального-процесуального права, законодавство й інші правові акти, перелік яких складає 359 найменувань.

При цьому слід зазначити, що наукові джерела використані здобувачем переважно критично – з глибоким аналізом, коректною полемікою та аргументацією власного підходу до тих чи інших положень, висновків чи пропозицій їх авторів, що свідчить про зрілість дослідника та його високу загально наукову культуру.

Репрезентативним є емпіричний матеріал дослідження, що вплинуло обґрунтованість та достовірність наукових положень, рекомендацій та висновків проведеного О. В. Литвином дослідження. Перш за все, це результати аналізу даних офіційної правової статистики за період 2012–2015 років; результати узагальнення 150 судових рішень судів першої та апеляційної інстанцій, розміщених в Єдиному державному реєстрі судових

рішень, рішення ЄСПЛ, а також Узагальнення судової практики здійснення кримінального провадження на підставі угод та Узагальнення практики застосування судами загальної юрисдикції першої та апеляційної інстанцій при здійсненні судочинства у кримінальних справах статей 3, 5, 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року за 2011 – перше півріччя 2012 року, зроблені Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Вміле використання широкого спектру методів наукового пошуку також позитивно також вплинуло на ступінь обґрунтованості сформульованих дисертантом наукових положень, висновків і рекомендацій.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій. Комплексне опрацювання та системний аналіз наукових джерел і процесуальних норм в їх генезисному та порівняльно-правовому аспектах, а також матеріалів практики, дало можливість здобувачеві сформулювати власні наукові положення висновки та рекомендації, що відзначаються достовірністю.

До найбільш вагомих наукових положень, що характеризуються новизною або її елементами, слід віднести такі:

вперше:

- запропоновано та доведено можливість використання термінологічного сполучення «кваліфікація фактичних даних» для позначення першого елемента процесу доказування на стадії судового розгляду;

- виділено особливості оцінки доказів при прийнятті проміжних судових рішень на стадії судового розгляду, до яких віднесено: допоміжний характер для вирішення основного питання кримінального провадження; підсумковий характер для вирішення питань, що виникають під час руху кримінального провадження у межах однієї стадії; належність доказів визначається у контексті встановлення обставин локального предмета

доказування; допустимість доказів встановлюється за загальними критеріями допустимості доказів;

- виділено три елементи предмета доказування у судовому розгляді угод: 1) загальний елемент (обставини, передбачені ст. 91 КПК); 2) особливий елемент (характерний для кримінального провадження на підставі обох видів угод); 3) спеціальний елемент (характерний для кримінального провадження на підставі угод про примирення);

- визначено розподіл тягара доказування стосовно загального, особливого та спеціального елементів предмета доказування у судовому розгляді угод;

- доведено, що суд, за браком активності сторін у встановленні, чи мало місце діяння, у вчиненні якого обвинувачується особа, чи містить це діяння склад кримінального правопорушення і якою статтею закону України про кримінальну відповідальність він передбачений, чи винен обвинувачений у вчиненні цього кримінального правопорушення, а також чи підлягає задоволенню пред’явлений цивільний позов і, якщо так, на чію користь, в якому розмірі та в якому порядку (оскільки вирішення цього питання впливає з вирішення вищенаведених), має використовувати механізм стимулювання доказової активності сторін;

удосконалено:

- теоретичні підходи щодо порядку визнання недопустимості доказів у судовому розгляді, а саме доведено, що у випадку встановлення очевидної недопустимості доказу під час судового розгляду суд повинен визнавати цю недопустимість у окремому порядку (шляхом винесення ухвали і виключення з розгляду) лише якщо наявне клопотання сторони або потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, оскільки тягар доказування очевидної недопустимості доказів повинен покладатися саме на тих суб’єктів, які мають інтерес у виключенні їх з розгляду. Проте, дослідивши усі надані сторонами і отримані судом докази, усі обставини кримінального провадження, суд у вирокі повинен визнавати докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод

людини, недопустимими навіть без клопотань сторін та потерпілого, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження;

- класифікацію судово-слідчих дій в залежності від ініціативи щодо їх проведення. Зокрема, виділено: судово-слідчі дії, які можуть проводитися як за ініціативи (клопотанням) сторін або потерпілого, так і за ініціативи суду; судово-слідчі дії, ініціатива для проведення яких прямо не визначена; судово-слідчі дії, що проводяться лише за ініціативою (клопотанням) сторін або потерпілого;

- концептуальні засади визначення активності суду у кримінально-процесуальному доказуванні на стадії судового розгляду, яка має заповнюючий (при встановленні обставин, що характеризують особу обвинуваченого, пом'якшують покарання, виключають кримінальну відповідальність або є підставою для закриття кримінального провадження, звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності або від покарання) та субсидіарний (при недостатній активності сторони захисту, особливо у випадку, коли захисник не бере участі у кримінальному провадженні) характер з урахуванням механізму стимулювання доказової активності сторін;

- визначення поняття «дослідження доказів у судовому розгляді» як регламентованої КПК розумової та практичної діяльності суду за активної участі учасників судового провадження при сприянні інших учасників кримінального провадження, спрямованої на встановлення належності, допустимості, достовірності доказів шляхом аналізу кожного з них, їх зіставлення з іншими доказами та отримання доказів, які підтверджують або спростовують належність, допустимість, достовірність доказів, що досліджуються;

дістало подальшого розвитку:

- вчення про мету кримінально-процесуального доказування, зокрема, на стадії судового розгляду, якою є встановлення фактичних обставин кримінального провадження в обсязі, необхідному для

правильного застосування норм матеріального права для постановлення справедливого по суті судового рішення;

- теоретичні положення щодо суду як суб'єкта кримінально-процесуального доказування у контексті збирання, перевірки та оцінки доказів;

- обґрунтування необхідності розширення кола процесуальних засобів перевірки угоди про примирення та про визнання винуватості у судовому розгляді шляхом закріплення допиту учасників кримінального провадження, дослідження документів та речових доказів, звуко- і відеозаписів;

- обґрунтування необхідності проводити у судовому розгляді такі судові дії, як прийняття речей і документів; витребування речей і документів; слідчий експеримент; перевірка показань на місці; освідування; оголошення показань підозрюваного, потерпілого, свідка (у випадку їх смерті); оголошення показань підозрюваного (за клопотанням сторони захисту у спеціальному судовому провадженні);

- теоретичні положення щодо обмеження кола кримінальних проваджень, у яких допускається застосування частини третьої ст. 349 КПК, а саме щодо осіб, які є неповнолітніми, а також мають фізичні або психічні вади;

- теоретичні положення щодо обов'язкової участі захисника при застосуванні процедури, передбаченої частини третьої ст. 349 КПК через те, що в цій процедурі обвинувачений відмовляється від права на судовий розгляд, під час якого прокурор зобов'язаний довести кожну обставину щодо кримінального правопорушення, у вчиненні якого його обвинувачують, але не отримує жодних преференцій і не має достатніх гарантій охорони своїх прав і в контексті добровільного визнання винуватості, і в контексті участі захисника. Участь захисника дозволить: по-перше, забезпечити кваліфіковану правову допомогу для правильного розуміння обставин, встановлення яких він може не оспорювати, підтвердження добровільності його позиції, додаткового роз'яснення

обвинуваченому, що у такому випадку він буде позбавлений права оскаржити ці обставини в апеляційному порядку; по-друге, нормативізувати обмеження кола кримінальних проваджень, у яких є можливою така процедура;

– теоретичні положення щодо удосконалення порядку дослідження доказів на стадії судового розгляду щодо дослідження зібраних судом доказів після доказів обвинувачення та захисту, а також доказів інших учасників судового провадження.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані у: *науково-дослідній роботі* – для подальшого розвитку теорії кримінально-процесуального доказування (Акт впровадження в навчальний та науково-дослідний процес юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка від 30.09.2015 р.); *правотворчій діяльності* – для удосконалення правової регламентації повноважень суду із здійснення доказування на стадії судового розгляду; *правозастосовній діяльності* – для забезпечення єдності судової практики при здійсненні доказування на стадії судового розгляду (Акт впровадження в практичну діяльність Апеляційного суду Черкаської області від 23.09.2015 р.); *навчальному процесі* – при викладанні нормативної дисципліни «Кримінальний процес», спеціальних курсів «Проблеми вдосконалення кримінального процесуального законодавства», «Прийняття кримінально-процесуальних рішень», а також при підготовці підручників, навчальних посібників і методичних рекомендацій із зазначених дисциплін (Акт впровадження в навчальну діяльність Національного університету «Одеська юридична академія» від 18.09.2015 р., Акт впровадження у навчальний та науково-дослідний процес юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка від 30.09.2015 р.).

Достатньою є **апробація результатів дослідження**. Основні положення дисертації відображені у 16 публікаціях, у тому числі 4 статтях,

опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, 1 статті, опублікованій у зарубіжному періодичному виданні, 1 статті, опублікованій у виданні, яке включене до міжнародних наукометричних баз, та 10 тезах доповідей на наукових та науково-практичних конференціях, семінарах.

Оцінка змісту дисертації та автореферату. Науково обґрунтованою є архітектура дисертаційної роботи, яка дозволила автору в основному повно та всебічно розкрити предмет дослідження. Структура дисертації логічно витікає з поставлених задач, об'єкта та предмета дослідження й охоплює як теоретичний, так і практичний аспект досліджуваної проблематики.

Дисертація складається зі вступу, 3 розділів, що містять 9 підрозділів, висновків, додатків, списку використаних джерел (359 найменувань). Загальний обсяг дисертації становить 214 сторінок, з них основний текст – 167 сторінок, додатки (3) – 8 сторінок.

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, мета і задачі, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлюються наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, апробація результатів дослідження, зазначається про публікації та структуру дисертації.

Перший розділ «Сутність та елементи кримінально-процесуального доказування на стадії судового розгляду» складається з трьох підрозділів і присвячений дослідженню сутності та особливостей кримінально-процесуального доказування у судовому розгляді, характеристиці його елементів, порядку визнання судом недопустимості доказів. Додатково обґрунтовано, що метою доказування на стадії судового розгляду залишається встановлення істини у єдності її об'єктивного, формального та конвенціонального елементів. На основі положень КПК 2012 р. сформульовано визначення судово-слідчих дій як регламентованих кримінальним процесуальним законодавством узгоджених процесуальних дій суду та учасників судового провадження, спрямованих на збирання та

перевірку доказів з метою встановлення обставин, які мають значення для кримінального провадження.

Сформульовано визначення дослідження (перевірки) доказів у судовому розгляді як регламентованої КПК розумової та практичної діяльності суду за активної участі учасників судового провадження при сприянні інших учасників кримінального провадження, спрямованої на встановлення належності, допустимості, достовірності доказів шляхом аналізу кожного доказу, зіставлення його з іншими доказами та отримання інших доказів, які підтверджують або спростовують належність, допустимість, достовірність доказу, що досліджується.

Доведено можливість використання стандартів доказування у кримінально-процесуальному доказуванні.

Другий розділ «Принцип змагальності та суб'єкти доказування на стадії судового розгляду» складається з трьох підрозділів і присвячений дослідженню ролі суду та сторін у забезпеченні встановлення обставин кримінального провадження, активності суду у доказуванні, в аспекті принципу змагальності та забезпечення судом доказової активності сторін, особливості доказування у кримінальному провадженні на підставі угод на стадії судового розгляду.

Доведено, що частина друга ст. 92 КПК України щодо обов'язку доказування сформульована некоректно, оскільки: не уточнено, яким чином сторона захисту повинна доводити належність та допустимість доказів, якщо вона здійснює їх збирання шляхом «витребування та отримання речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій, актів перевірок; ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, а також шляхом здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів», а також відсутня детальна регламентація процедури збирання доказів стороною захисту; не вказаний потерпілий та представник юридичної особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження, хоча ці учасники, відповідно до ч. ст. 193 КПК України також можуть збирати

докази; фактично вказано не на обов'язок, а на тягар доказування, адже жодні санкції до сторони при не доведенні належності та допустимості доказів не можуть бути застосовані.

Запропоновано предмет доказування у судовому розгляді угод поділяти на три елементи: 1) загальний елемент (обставини, передбачені ст. 91 КПК України); 2) особливий елемент (характерний для кримінального провадження на підставі обох видів угод); 3) спеціальний елемент (характерний для кримінального провадження на підставі угод про примирення) та ін.

Третій розділ «З'ясування обставин та перевірка їх доказами за КПК 2012 року» складається із трьох підрозділів і присвячений дослідженню системи судово-слідчих дій у судовому розгляді, визначенню обсягу та порядку дослідження доказів у судовому розгляді.

Дисертація має комплексний, системний характер і відзначається відповідним рівнем наукових узагальнень.

Основні положення, висновки і пропозиції (рекомендації), сформульовані у дисертації, ідентично викладені в авторефераті. Вони переважно знайшли свій ідентичний виклад у публікаціях із теми дисертації й також відображають актуальність обраної теми дослідження, належний ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і пропозицій, сформульованих у дисертації, та є вагомим внеском дисертанта у розвиток кримінально-процесуальної науки, а також цінним порадином для правників у сфері кримінального процесу.

Повнота викладу О. В. Литвином основних результатів дослідження у дисертації, авторефераті та публікаціях відповідає вимогам МОН України. Основні положення дисертації відображені у 16 публікаціях, у тому числі 4 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, 1 статті, опублікованій у зарубіжному періодичному виданні, 1 статті, опублікованій у виданні, яке включене до міжнародних наукометричних баз, та 10 тезах доповідей на наукових та науково-практичних конференціях, семінарах.

Дисертаційна робота за змістом та формою відповідає вимогам МОН України. Автореферат відповідає положенням та змісту дисертації.

Результати аналізу дисертаційного дослідження О. В. Литвина дають підстави для висновку, що мета та задачі дослідження сформульовані чітко та послідовно, що дозволило авторові достатньо повно розкрити основний зміст теми та висвітлити найбільш актуальні її проблеми та зробити наукові висновки, що мають теоретичне й практичне значення.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи дисертацію О. В. Литвина в цілому та вказуючи на її високий загальний науковий та практичний рівень, разом з тим слід зазначити, що автору у цій роботі, на наш погляд, не вдалося уникнути й певних дискусійних питань та розкрити повно предмет дослідження. Тому вважаємо за доцільне висловити наступні зауваження і побажання:

1. Автором по тексту дисертації вживаються терміни “судові дії” та “судово-слідчі дії”, а у якості наукового результату рівня “дістало подальшого розвитку” указано такий: обґрунтування необхідності проводити у судовому розгляді такі судові дії, як прийняття речей і документів; витребування речей і документів; слідчий експеримент; перевірка показань на місці; освідування; оголошення показань підозрюваного, потерпілого, свідка (у випадку їх смерті); оголошення показань підозрюваного (за клопотанням сторони захисту у спеціальному судовому провадженні) (с. 13). Проте, підрозділ 3.1. дисертаційного дослідження має назву: “Система судово-слідчих дій у судовому розгляді” (с. 126), а на с. 32-34, 73 дисертації визначається поняття саме судово-слідчих дій як “регламентовані кримінальним процесуальним законом узгоджені процесуальні дії суду та учасників судового провадження, спрямовані на збирання та перевірку доказів з метою встановлення обставин, які мають значення для кримінального провадження” (с. 73). Тому вбачається за необхідне сформулювати та навести у дисертації визначення поняття “судові дії” та навести критерії їх класифікації та виділення у їх системі судово-слідчих дій.

2. Автором на с. 12 дисертації вказано на удосконалення ним класифікації судово-слідчих дій в залежності від ініціативи щодо їх проведення, що розвинено на с. 88-90 дисертації. Зокрема, виділено: судово-слідчі дії, які можуть проводитися як за ініціативи (клопотанням) сторін або потерпілого, так і за ініціативи суду; судово-слідчі дії, ініціатива для проведення яких прямо не визначена; судово-слідчі дії, що проводяться лише за ініціативою (клопотанням) сторін або потерпілого. У цілому погоджуючись із цією класифікацією, відмітимо, що виникає питання, чому автор не згадав серед ініціаторів проведення судово-слідчих дій цивільного позивача, його представника та законного представника, цивільного відповідача та його представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, які, у відповідності до п. 26 ст. 3 КПК України, також є учасниками судового провадження, або, як альтернативний варіант – не вказав на ініціативу учасників судового провадження, як це указано, наприклад, у ст. 358 КПК України. Крім того, як продовження класифікації, автору слід було б виділити судово-слідчі дії, які проводяться: а) за ініціативи сторін; б) за ініціативи учасників судового провадження; в) за ініціативи сторін та потерпілого. Більше того, автор допустив певну неузгодженість викладу матеріалу, вказавши на с. 12 на “судово-слідчі дії, які можуть проводитися як за ініціативи (клопотанням) сторін або потерпілого, так і за ініціативи суду”, а на с. 89 – на “судово-слідчі дії, які можуть проводитися як за ініціативи (клопотанням) сторін або потерпілого чи інших учасників судового провадження, так і за ініціативи суду”.

3. На с. 122 дисертації автор, дослідивши проблематику стандарту доказування у кримінальному провадженні на підставі угод, вказує: “При судовому розгляді угоди дійсно має специфіку досягнення стандарту доказування «поза розумним сумнівом», але скоріше не у сутнісному аспекті характеристики внутрішнього переконання судді, а в засобах його досягнення... А враховуючи необхідність істотного розширення можливостей суду щодо перевірки умов угоди, то вважаємо нелогічним

відмовлятися від загального стандарту доведення винуватості обвинуваченого”. Погодитися із цим складно, адже у кримінальному провадженні на підставі угод доказування характеризується досягненням конвенціональної істини, що, на нашу думку, виключає можливість досягнення зазначеного стандарту “поза розумним сумнівом”. Більш логічним стандартом доказування у кримінальному провадженні на підставі угод міг би стати стандарт “вагоме переконання”, який означає, що неупереджений та добросовісний розгляд всіх наданих сторонами відомостей, визнаних доказами, свідчить про таку вірогідність стверджуваної обставини, яка є вищою, ніж переконання за більшою вірогідністю, але може бути недостатньою для переконання поза розумним сумнівом.

4. Розглядаючи у підрозділі 3.3. дисертації процесуальний порядок дослідження доказів за КПК 2012 року, автор детально проаналізував порядок визначення дослідження доказів у судовому розгляді, послідовність дослідження доказів сторін, надав пропозиції щодо уточнення порядку дослідження доказів за умови розширення ініціативи суду при збиранні та перевірці доказів, проведенні допитів у судовому розгляді. Проте, автору слід було б зупинитися також на процесуальних особливостях дослідження показань, отриманих шляхом депонування показань у досудовому розслідуванні (тобто у порядку ст. 225 КПК України), оскільки ця судова дія має значну специфіку.

5. На с. 137-138 дисертації автор звертається до досвіду ФРН і зазначає, що КПК ФРН передбачає у судовому розгляді оголошення офіційних та медичних заяв. Проте, надалі автор не уточнює, яке це значення має або може мати для удосконалення нормативної регламентації судового розгляду в Україні, і чи слід окремо виділити аналогічні дії як судово-слідчі у КПК України.

Разом із тим, вищевикладені положення здебільшого мають дискусійний характер. Вони є висловленням власного бачення офіційним опонентом розкриття предмету дисертаційної роботи та її окремих питань,

окремі з яких, очевидно, можуть і не збігатися з позицією дисертанта та його наукового керівника. Проте ці положення у цілому не впливають на високу позитивну оцінку дисертації О. В. Литвина, а свідчать лише про її актуальність, комплексність та багатогранність досліджуваних автором проблем.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

Дисертація **Литвина Олександра Валерійовича** на тему: **“Кримінально-процесуальне доказування у стадії судового розгляду”**, подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність, відповідає вимогам п.п. 9, 11 і 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, зі змінами і доповненнями від 19 серпня 2015 р., а її автор – **Олександр Валерійович Литвин** заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри правосуддя

юридичного факультету

Київського Національного університету

імені Тараса Шевченка,

доктор юридичних наук, професор,

Заслужений діяч науки і техніки України

М. Погорецький

ПІДПИС ЗАСВІДОЧУЮЧОГО
ВЧЕНОГО СЕКРЕТАРЯ НАДЧ
КАРАУЛЬНА Н.В.
11.05.2016р.



[Handwritten signature]